

Naujienu Antroji Dalis

NR. 747

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XXI METAI

Dr. M. ANYSAS

Barbora Radvilaitė

KANČIOS DĖL KARŪNOS

Lietuva gyveno 16-to šimtmečio pirmosios pusės pabaigą. Tai buvo labai įdomus laikotarpis, nes 15-to šimtmečio pabaigoje Italijoje išsivystė renesansas, kuris savo spindulius metė greitai į visus Europos kraštus. Renesansas siekė atgaivinti klasišką senovę ir jos įtaką moksle, literatūroje ir visuomenės gyvenime. Tai buvo žmonijos dvasinio gyvenimo išsivystymas į individualinę laisvę, priešingą iki tol viešpatavusiai feodalinei santvarkai.

Su renesansu baigėsi viduramžis, kurio varžtai buvo atpalaiduoti. Ir Lietuva buvo paliesta renesanso judėjimo, kuris į ją atėjo ypatingai per lenkų karalienę ir Didžiosios Lietuvos kunigaikštienę Boną, milanietę, 1518 m. ištekėjusią už jau senstelėjančio Didžiojo Lietuvos kunigaikščio ir lenkų karaliaus Žygimanto II-ro, mirusio 1548 metais. Karaliaus Žygimanto senatvėje jauna ir energinga karalienė Bona tvarkė abiejų valstybių reikalus.

To paties šimtmečio pradžioje Vokietijoje prasidėjo reformacija, kuri tikybine prasme yra vienas žymiausių įvykių krikščioniško pasaulio gyvenime. Reformacija greitai plėtėsi į visas šalis ir Lietuvą, kur šis mokslas greitai pradėjo rasti pritarėjų ir gynėjų. Vokiečių Riterių Ordino didysis magistras atsimitė nuo katalikybės, prisidėjo prie reformacijos, išardė iki tol esamą Riterių Ordiną ir jo ligi tol valdytą Prūsiją paskelbė pasauline hercogyste. Kaip Prūsijos hercogas, Albrechtas prisiekė ištikimybę Lenkijos karaliui ir Lietuvos didžiajam kunigaikščiui Žygimantui II-jam 1525 m. Krokuvoje.

Lietuvoje reformacija kurią laiką stipriai laikėsi, ypač šiaurinėje dalyje. Lietuvoje tais laikais buvo galinga kunigaikščių Radvilų šeima. Jų protėvis Nikalojus Radvila, gimęs 1366 m., kartu su Jogaila 1386 m. priėmė krikštą ir mirė 1446 m. kaip Vilniaus vaivada. Iš Radvilų šeimos mus ypatingai domina šiuo atveju kunigaikštis Jurgis Radvila dėl savo sėkmingų karų su Maskva, vadinamas "Laimėtoju" ir nuo 1531 iki 1541 m. buvęs Didžiosios Lietuvos kunigaikštystės hetmonas. Jis yra Biržų ir Kėdainių Radvilų šeimos linijos įsteigėjas, Mykolo Rudojo ir Barbaros tėvas. Radvilai tais laikais yra turėję daug rūmų ir dvarų, kurių vieni rūmai yra buvę ir Vilniuje.

Vilniaus miestas 16-to šimtmečio viduryje buvo labai išau-

gęs, pilnas bažnyčių ir valdinių pastatų. Nuo pat kryžiuočių laikų, 14-to šimtmečio pabaigos, Vilnius jau nebebuvo matęs priešų kariuomenės nei pačiame mieste nei savo apylinkėse. Nors ir ėjo nuo Vosylius kunigaikščių dinastijos laikų karai su Maskva, ypatingai su Vosyliumi III-ju (arba Didžiuoju), tikslu atplėšti nuo Lietuvos slaviškus kraštus, bet tie karai vyko pasieniuose, toli nuo Lietuvos sostinės. Įvairių kraštų duoklės didžiai Lietuvos kunigaikštystei ir svetimų valdovų dovanos atskiriems valstybės pareigūnams kai kurias didžiųjų šeimas labai praturtino. Norėdamos pasivyti Europos vakarus, šios šeimos Vilniuje statydinosi rūmus, prisidėjo prie bažnyčių statymo ir sostinės puošimo.

Tais laikais, įvažiuojant į Vilnių, buvo matomi prie Neries kranto didžiojo kunigaikščio rūmai, kurie atrodė, tartum atsirėmę į katedrą. Kiek žemiau buvęs kunigaikščių Radvilų dvaras su rumais, visas apaugęs dideliais medžiais. Tarp tų dviejų pastatų buvusi maža gatvelė su Vilnelės upeliu, kuris viena savo kilpa buvo apsupęs kunigaikščių rūmus ir po to įsiliejęs į Viliją (Nerį).

1545 m. didžiojo Lietuvos kunigaikščio rūmuose gyvenęs 25-rių metų amžiaus karalius Žygimantas Augustas, vienintelis Žygimanto senojo sūnus, kuris jau 1522 m. buvo pripažintas lenkų sosto įpėdiniu ir jau 1530 m. vasario m. 21 d. vainikuotas Lenkijos karaliumi. 1529 m. Žygimantas Augustas buvo paskelbtas ir didžiuoju Lietuvos kunigaikščiu ir vainikuotas Gedimino mitra. (Žygimantas Augustas buvo gimęs 1520 m. rugpiučio m. 1 d.). 1544 m. spalio mėn. 6 d. Žygimantas senasis pavedė valdžią Lietuvoje minėtam sūnui Žygimantui Augustui, sau pasilaikydamas titulą: "Supremus Dux Lithuaniae" ir Didžiosios kunigaikštijos izdo priežiūrą. Tokios aukštos kvalifikacijos buvo anas kunigaikščių rūmuose gyvenęs Lietuvos valdovas.

Žygimantas Augustas jau keletą mėnesių buvo našlys, nes jo žmona Elžbieta, Bohemijos ir Vengrijos karaliaus Ferdinando duklė, tą patį metų balandžio m. 11 d. buvo mirusi Vilniuje ir čia pat palaidota.

Radvilos rūmuose tuomet gyveno dvi aukštos kilmės ponionašlės, senojo Jurgio Radvilos — laimėtojo žmona ir jos gra-

(Nukelta į 3 psl.)

Dail. SOFIJA PACEVIČIENĖ (Roma)
(Nuotr. per inž. M. Ivanausko malonę)

"Trys Karaliai"

KODĖL TIEK DAUG PYKČIO DĖL BŪSIMŲ LIETUVOS ŽEMĖLAPIŲ?

J. Andriui savo darbo atsižadant
ALGIRDAS GUSTAITIS

Kam taikoma?

Prieš keletą mėnesių "Dirvoje" vienas autorius (Bronys) parašė straipsnį apie muziką. Atsakytojas "Drauge" jį vadino ne Bronys, bet Bronius. Tasai vėl "Dirvoje" parašė, kad atsakymas taikomas ne jam, nes pirmas vardas ne toks.

1964 m. gruodžio mėnesį plačioje lietuvių spaudoje atspausdinti J. Andriaus laiška, linkniuojantieji Algį Gustaitį. Tokio asmens nepažįstu. Kokį nors Antaną vadinti Antu, Kęstutį Kęstu, Juozą vadinti Juze ar Joške būtų nei tikslu, nei teisinga. Kai kas dėl tokio pravardžiavimo įsižeistų. Tuose laiškuose kabutėse rašoma "žemėlapis", "žemėlapiu autorius", vis pamirint kažin kokį Algį G. Aš nerengiu nei jokio "žemėlapiu", nesu kažin kokio "žemėlapiu autorius", o jau keleri metai įtemptai dirbu prie naujų Lietuvos žemėlapių, norimos būsimos nepriklausomos Lietuvos žemėlapių. Taigi, ir čia taikoma man nežinomam adresu.

Dar keisčiau, kad pagrindiniu mano darbo talkininku buvo J.

Andrius, atlikęs visus tų žemėlapių geografinius apskaičiavimus, išdėstymus, juos tikrinęs. Taigi, turėtų būti koks nors kitas J. Andrius.

Visų keisčiausia, kad vistiek tų plačiai paskleistų redakcijoms laišku autorius yra mano bendradarbis, gruodžio 11 d. man išsiuntęs spaustuvėje atmuštą pasisakymą, jį net pasirašęs, vėliau skaitytą įvairioje lietuvių spaudoje. Tuo esu iššauktas viešam pasisakymui.

Lietuvos žemėlapių darbo pradžia

Paruošti naują Lietuvos žemėlapių galvojau daugelį metų. Nebūdamas topografu, ieškojau tos srities darbininko. Į Los Angeles persikėlus J. Andriui, su juo pradėjau kalbėtis, dėstyti savo mintis, sumanymą, tikslą. Jisai sutiko, kad jo 1956 metais išleistas Lietuvos žemėlapis neatitinka lietuvių tautos siekimų, neduoda pilnos ir tikros Lietuvos aiškaus vaizdo.

Mano su juo pasikalbėjimai trukdavo ištisosomis valandomis. Juo toliau, tuo jis labiau sutik-

davo su mano siūlomomis sienomis, žemėlapių iliustracine ir dokumentine medžiaga, kuri, atitinkamai parinkta, turės įeiti į tuos Lietuvos žemėlapius.

Pradžiai jis turėjo žemėlapių. Jais naudojantis pradėjome ruošti būsimiems žemėlapiams sienas. Iš pradžių tik atžymėdami ant kitų žemėlapių, darydami pataisymus, pastabas.

Tokie mūsų pasitarimai vyko bent keletą mėnesių. Jis prašė leisti jam apgalvoti. Aš gi dar uoliau pradėjau ieškoti dokumentinės, istorinės ir geografinės medžiagos. Nenorėjau nei jo skubinti, nenorėjau nei aš daryti lengvų sprendimų. Rimtas, didelis darbas turi būti gerai apgalvotas, ramiai atliktas, gerai parinkus teisingus duomenis.

O duomenų rinkimas buvo nelengvas, lėtas.

Daug vargo turėjau nustatant norimos būsimos nepriklausomos Lietuvos sienas. Įvairių pavių buvo ieškant lietuviškų vietovardžių Prūsijai. Kad ir pamažu, bet parengiamieji darbai judėjo priekiu.

Pagaliau 1961 m. birželio 19 d. J. Andrius savo ranka užrašė ant braižomo popieriaus lapo Darbo originalas. Buvo pradėtas mažas Lietuvos žemėlapis, 1:1.000.000 mastelio. Maždaug lygiagrečiai darytas ir kitas, didysis, Lietuvos žemėlapis, 1:400.000 mastelio. Visus apskaičiavimus, geografinius išdėstymus atliko J. Andrius. Ant to pat 1:1.000.000 žemėlapių Darbo originalo jis savo ranka 1962 m. vasario 3 d. įrašė: baigtas. Nors ir po to dar keletą sykių J. Andrius paskiras vietas tikrino, lygino.

Norėdami geriau pažinti braižomąjį plotą, padarėme vieną Lietuvos žemėlapi 1:400.000 mastelio spalvotą, su aukštumomis. Tai buvo vienas mūsų darbo juodraščių. Dabar jis yra pas mane.

Prieš atiduodamas darbo originalus man, J. Andrius prašė jį išsamiai supažindinti tuose žemėlapiuose ir po to atskirai būsimoje knygutėje naudotomis nuotraukomis, istoriniais ir kitokiais duomenimis. Jam skaičiau duomenis, rodžiau kelias dešimtis nuotraukų, dėsciau jas ant žemėlapių, aiškinau kaip ir kas turės būti. Patenkintas man davė darbo originalus. Parengiau tekstą, nuotraukas, atspausdinau kai kurį tekstą. Buvo padaryti tų darbo originalų nuospaudai. Tada ant darbo originalų suklijavau nuotraukas, tekstą. Tą darbą 1:400.000 mastelio 1964 m. balandžio 16 d. Jie buvo nufotografuoti. Speciali įstaiga padarė foto nuotraukų originalaus didumo ir mažesnių. Bet tai vis dar juodraščiai ir prieš spausdinant dar reikės vietomis pakeisti tekstą, nuotraukas.

Apie žemėlapius pirmas žinias spaudai suteikė J. Andrius

Prie tų Lietuvos žemėlapių keletą metų dirbau kiek galėdamas tyliu, visiškai nieko neduodamas spaudai. Vieną dieną

2 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. — SATURDAY, JANUARY 18, 1965

skaitau "Vienybėje" V. Bakūno paskelbtą žinutę, kad J. Andrius gamina naują Lietuvos žemėlapi. Ten mano pavardė net nebuvo suminėta.

Ilgainiui apie tuos Lietuvos žemėlapius pradėjo sužinoti vis daugiau lietuvių. Mus ne kartą atradavo pasilenkusius prie žemėlapių Los Angeles Lietuvos Bendruomenės namuose. Ten Daumantas Čibas padarė nuotraukų. Spalvotasis (aukštumų) Lietuvos žemėlapis ilgesnį laiką kabėjo pas mane salione. 1964 m. balandžio mėn. pabaigoje Los Angelėje besilankant iš Čikagos atvykusiam dramaturgui Anatolijui Kairiui, būrelis lietuvių susimetė prie to žemėlapi. Įdomu, kad prie jo susėdusius A. Kairį, Bern. Brazdionį, Ant. F. Skirį ir mane nufotografavo pats J. Andrius. Savo reportaže Lietuvos žemėlapi A. Kairys sumini "Drauge" nr. 230, 1964 m. rugsėjo 30 d.

Lietuvos spauda apie tuos Lietuvos žemėlapius

Baigus pagrindinius paruošiamuosius darbus, nekludžiau lietuviškai spaudai apie juos kai ką paskelbti, nes apie juos žinios jau buvo nuėjusios net iki Europos. "Naujienos" nr. 113, 1964 m. gegužės 12 d. paskelbė žinutę antrašte: A. Gustaitis — Lietuvos žemėlapių kūrėjas. Ten, be kitko, parašyta: Juozas Andrius tvarkė žemėlapių topografiją. Panaši žinutė atspausdinta "Nepriklausomoje Lietuvoje" nr. 22 (894), 1964. V. 27.

"Naujienų Antroje Dalyje" Nr. 724, 1964 m. liepos 25 d. paskelbta ilgesnis Vlado Mingėlos rašinys — pasikalbėjimas su manimi. Panašus V. Mingėlos pasikalbėjimas atspausdintas "Tėviškės žiburio" nr. 31-32, 1964 m. liepos 30 d., pajvairinius dvejomis nuotraukomis: Topografas pulk. J. Andrius su manimi braižymo metu prie Lietuvos žemėlapi, kitoje aš vienas prie kito žemėlapi. Dar kitas Vl. Mingėlos pasikalbėjimas atspausdintas "Europos Lietuvoje" nr. 40 (831), 1964 m. spalio 6 d. Tame pat "E. L." nr. paskelbtas atviras Dr. Povilo Reklaičio laiškas man tų žemėlapių reikalu.

Komunistai pasipiktinę rengiamais Lietuvos žemėlapiams

Kaip ir reikėjo laukti, pirmieji dėl tų Lietuvos žemėlapių pradėjo piktintis komunistai. "Laisvoji Lietuva" nr. 21 (939), 1964 m. spalio 22 d. "Spaudos verpetuose" rašo: "Laisvojo pasaulio lietuvių spaudai paskelbus apie Algirdo Gustaičio ruošiamą būsimos nepriklausomos Lietuvos žemėlapi, jau prabilo okupuotoje Lietuvoje leidžiamas "Liaudies Balsas". Iš ten žinutę persispausdino komunistinė "Laisvė" rugpjūčio 14 d., drėbdama virtinę pasipiktinančių žodžių šiam dideliame lietuviškam darbui... Žemėlapis dar neišėjo, o komunistai jau pradėjo puliti!"

Vladas Mingėla "Draugo" nr. 282, 1964 m. gruodžio 1 d. taikliai atsakė tų žemėlapių puolinkams komunistams rašiniu: "Komunistinė pagieža dėl Lietu-

vos žemėlapi". Kaip komunistams įprasta, jie nevengė pasikolioti, spausdindami nespausdintų piktų žodžių, pasisakymų.

Neįtikėtinai dideliame nustebinimui, tuoj po nuskambėjusių komunistinių šauksmų ir pagiežiškų puolimų, pasirodė minėti mano žemėlapių talkininko — bendradarbio J. Andriaus laiškuokai, kuriuose jisai visomis išgalėmis kratosi bet kokio ryšio su tais žemėlapiams.

J. Andrius jau yra atlikęs pirminius tų žemėlapių topografinius darbus. Tolesni tikrinimai, topografiniai, istoriniai ir kt. bus atlikti be jo.

Kodėl J. Andrius taip nori sustabdyti tų Lietuvos žemėlapių išleidimą?

Aišku, to laiško pagrindinis tikslas yra pakenkti tų žemėlapių išleidimui, pakenkti man.

Rimtas žmogus, davęs žodį, jį ištesi. Nors kiek savigarbos turintieji tėvai neišsizada savo būsimos naujagimio. Pabėgimas iš kariuomenės skaitomas dezertavimu. Kovos įkarštyje dezertavimas iš kautynių laikomas labai dideliu nusikaltimu ir sugautas toks dezertyras sušaudomas kaip tautos priešas.

Šių naujų Lietuvos žemėlapių ruošimas nėra cilinis dalykas. Mes esame karo stovyje. Lietuvių ir Lietuvos priešai stengiasi mus ardyti, trukdyti didelius lietuviškus darbus.

Pasitraukdamas nuo baigiamų parengti Lietuvos žemėlapių jis palieka tuštumą. Dar daugiau: jis per tą tuštumą, kaip nepermaldujamas Lietuvos priešas, papila piktybinių minčių, stengdamasis tuo sužlugdyti galutinį jų paruošimą, užbaigimą. Norėdamas visą reikalą ir mane palikti visuomenės pajuokai, kas automatiškai sužlugdytų jų išleidimą, platinimą.

J. Andriaus troškimas mane išmušti iš pusiausvyros, apšaukiant fantastu, esu linkęs manyti, lietuvių visuomenėje neraras pritarimo. Ir tikiu, tai neatbaidys buvusių, esamų ir būsimų tų Lietuvos žemėlapių

bendradarbių. Aš dirbsiu ir kovosiu, iki tie Lietuvos žemėlapiai bus paskleisti pasaulyje.

PASTABA: Šia proga žemiau spausdiname ir p. J. Andriaus pareiškimą. Iš abiejų pasisakymų skaitytojais galės padaryti savo išvadas. R e d.

J. Andriaus pareiškimas

Didžiai Gerb. Redakcija, prašau neatsisakyti patalpinti Jūsų laikraštyje šį pareiškimą.

Jau kuris laikas kuone per visą lietuvišką spaudą skelbiami V. Mingėlos parengti pranešimai, pasikalbėjimai su "žemėlapiu autorium" Algium Gustaičiu. Iš tų rašinių ir pasikalbėjimų išeftų, kad sugalvota atvaizduoti Lietuvą kožkokiose naujose ribose ir kažkokiu nauju būdu. Tuo žemėlapiu turėsią remtis mūsų diplomatai, reikalaujami atstatyti Lietuvą B. Mingėlos ir A. Gustaičio nustatytose ribose. Keisčiausia, kad visuose rašiniuose minima mano pavardė, ir ne tik minima, bet ir tvirtinama, kad J. Andrius pasiėmęs visą atsakomybę už kartografinį žemėlapio tikslumą, jo paruošimą ir jo braižymą. Tai daroma be mano žinios.

Sufanatizuoti sienas, perkrikštyti ar iškreipti vietovardžius, istorinius faktus yra kriminalas, ir aš prie tokio darbo neprisidėsiu. Mano parengtą žemėlapi, kuriame Lietuvos teritorija pažymėta tarptautinėmis sutartimis nustatytose ribose, ir kurio paruošime dalyvavo mūsų žymiausi mokslininkai, yra išleisti Lietuvių Enciklopedija; juo gali naudotis ir diplomatai, ir kas tik nori.

Manau, kad Algio Gustaičio sumanytas "žemėlapis" yra tiek pat realus, kiek reali jo kita idėja — gauti iš amerikiečių bombonesį 30 milijonų dolerių vertės lietuviškoms filmoms gaminti.

Reiškiu pagarbą

J. Andrius

"NAUJIENOS" KIEKVIENO DARBO ŽMOGAUS DRAUGAS IR DACTULIS

COSMOS PARCEL EXPRESS CORPORATION

Patikima ir žinoma firma Amerikoje, turinti daugelio metų patyrimą leidžiamiems siuntiniams į USSR

P R A N E Š A :

Eilėje garantuojamų užsakymų sovietinės gamybos prekėms, kaip tai: AUTOMOBILIAMS, SALDYTUVAMS, TELEVIZIJOS APARATAMS ir kt., pats gavėjas gali pasirinkti dovanas už bet kokio dydžio sumą.

Jūs taip pat galite užsakyti MAISTO PRODUKTŲ DOVANAS giminėms, esantiems USSR. Pristatymas skubus iš produktų sandėlių, esančių SOVIETŲ SAJUNGOJE. Kainos prieinamos.

Katalogų prašykite bet kuriame mūsų skyriuje arba Vyriausioje Įstaigoje:

45 West 45th Street,
New York, N. Y., 10036, Room 1101

Tel. CI 5-7905

B. RADVILAITE

(Tęsinys iš 1-mo pusl.)

žioji dukte, Barbora Goštautienė. Barbora, vos 16-kos metų amžiaus, buvo išleista už Trakų vaivados Stanislovo Goštauto, kuris mirė jau 1542 m. gruodžio mėn. 18 d. Būdama 18 metų, Barbora jau liko našlė. Žygimantas Augustas savo kaimynės buvo pažinęs jau iš ankčiau, kai jis 1543 m. buvo Lietuvos atvykęs mirusio vaivados Goštauto turtus perimti.

Nei Radvilienė, nei Goštautienė jau nebedėvėjo gedulio. Jos jau keletą kartų buvo dalyvavusios karaliaus Žygimanto Augusto ruošiamose puotose, kurios prieš jauniosios karalienės Elžbietos mirties buvo žinomos savo ištaigingumu. Bet tuomet tarp abiejų didingų giminių dar nebuvo jokio suartėjimo. Karalienei Elžbietai pasimirus, visi santykiai net buvę nutrūkę. Nors karalienė buvusi graži ir maloni, bet savo vyro buvo nemylima. Todėl jis po jos mirties ir ilgai negėdėjęs.

Žygimantas Augustas ir Elzbieta buvę sužieduoti dar vaikystėje. Jis turėjęs tuomet 10 metų, o ji buvusi tik kelerių metų. Nors jo motina karalienė Bona šioms vedyboms ir priešinosi (ji savo sūnui buvo numaičiusi prancūzų karalaitę), jų dviejų vestuvės įvyko Krokuvėje 1543 m. Bijodama marčios įtakos savo sūnui, karalienė Bona pradėjusi jį nekęsti ir stengėsi jų šeimyninį gyvenimą suardyti, kas jai ir pasisekė.

Po karalienės Elzbietos mirties apie jaunąjį karalių pradėjo spiestis daug linksmybių didžiosios Lietuvos kunigaikštystės ponų ir pareigūnų: Stanislovas Kežgaila, Mykolas Radvilos Juodojo svainis ir jauniosios vaivadienės Barbaros pusbrolis. Toliau yra minimas Stanislovas Dovaina, buvęs Mereckio ir vėliau Polocko vaivada.

Meilės romansas Radvilų parke

Karaliaus artimieji ponai kalbėję apie žymiausias Vilniaus moteris ir apie gražiąją Trakų vaivadienę Barbarą. Karalius jos neprisiminęs iš ankstybesnių laikų, bet susdomėjęs su ja susipažinti. Tuo būdu karalius su pulkeliu linksmybių dvariškių nuvykę Radvilų šeimą aplankyti. Šis susitikimas buvęs labai malonus abiem pusėm.

Žygimantas Augustas buvęs sužavėtas našlės vaivadienės Barbaros grožiu, kuriam nieko nebuvo galima prikišti, nors ka-

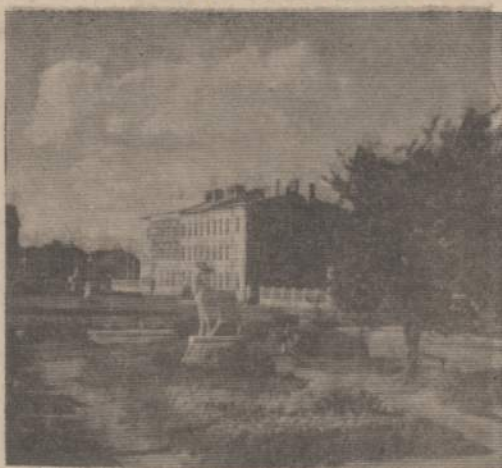
ralius jau Krokuvėje būdamas turėjęs išlepintą skonį.

Karaliui patikę Barbaros klasiškai taisyklingi veido bruožai, jos alabastro spalvos oda ir jos lieknas bei švelnus liemuo, nors panašaus grožio buvo ir daugiau kilmingų Lietuvos dukterų. Karalių uzbūręs jos paslaptingas ir švelnus žvilgsnis, jos balso švelnumas ir jos grakštūs bei lėti judėdžiai. Iš tolo ją stebint, buvo galima pagalvoti, kad Barbarai trūko gyvo būdo. Bet arčiau įsižiūrėjus į jos svajingas akis ir aukštą kaktą, jos grožis buvęs dar žavingesnis.

Lenkų vienuolynuose išauklėtos lenkės bajoraitės buvusios išmokytos neatidengti lengvai savo vidinio gyvenimo ir išoriniai rodyti savo maldingumą, kuklumą ir nuolankumą. Lietuvos bajoraitės Lietuvos vienuolynuose buvusios išauklėtos daug laisviau negu Lenkijoje. Ir Lietuvos ponios supratusios daug geriau atidengti savo vidinį grožį ir tuo paliesti vyrišką širdį. Todėl ši graži lietuvė našlė sugebėjusi sužavėti jaunąjį karalių, kuris buvo augęs tarp karštų italų moterų žvilgsnių savo motinos karalienės Bonos salonuose. Lenkų mergaitės, išauklėtos lenkų vienuolynuose, jaunam karaliui nepatikusios.

Barboroje karalius Žygimantas Augustas rado laisvesnį pasireiškimą jos turtingo vidinio gyvenimo, sujungto su natūraliu kuklumu ir švelniu elgesiu. Nors Barbora jau buvo našlė, bet ji dar nebuvo nustojusi savo mergaitiško žavumo ir jos naš-

ISRUTIS, NADRUVOVOS SOSTINĖ

Apie 50,000 gyventojų turėjęs Isručio (Isruties) miestas yra Unguros upės (Ungurupės) ir Isros santakoje, kur prasideda Prieglius. Šioje vietoje kryžiuočiai 1336 metais pasisitatė pili, iš Karaliaučiaus į Lietuvą žygiuojantiems kryžiuočiams atsparos punktą. Būdamas "pakeleje" Isrutis amžių bėgyje yra daug nukentėjęs nuo karų ir marų. Pačių vokiečių priešnacių laikų mokslininkai nadruvius skaitė tikrais lietuviais buvus. Šis vaizdas jau yra padarytas iš sovietų okupacijos metų. Net pats istoriškasis Isručio vardas perdirbtas į Černiakovska.

lės padėtis jai leido drąsiau parodyti savo vidinio gyvenimo šviesą ir priduoti daugiau išraiškos savo pasakytims žodžiams.

Barbora buvusi labai maloni ir natūraliai kukli. Jaunasis karalius apsidžiaugė ją pamatęs. Ir karaliaus susidomėjimas jos asmeniu, Barbaros buvęs palankiai priimtas.

Žygimantas Augustas buvęs aukšto ūgio, pailgo, melancholiškos išraiškos veido, garbanuotų plaukų ir barzdos. Jam net nereikėjo būti sosto įpėdiniu, kad patiktų kilmingoms ponoms. O karališkos karūnos spindėjimas dvigubai pagražino jį Radvilienės motinos ir dukters Barbaros akyse. Ir jos su nekantrumu laukė, kad karalius savo apsilankymą pakartotų. Apsilankymai kartojo ir nei taip dažnai, jog motina bei dukte pradėjo rimčiau apie tai galvoti. Bet dar trūko drąsos ir pačiam karaliui atidengti savo gilesnius jausmus. Taip pat buvo ir su motina Radvilienne ir gražiąja vaivadiene. Jos dar atidžiau žiūrėjo, kad priėmimai Radvilų rūmuose būtų kuo ma-

loniausi. Vis didesniu įdomumu jos klausėsi karališkų pasikalbėjimų. Ir galų gale jos išskaitė iš jo žodžių gana aiškiai, jog motina išdrįso kalbėti su dukterimi apie išsivystančią karaliaus meilę. Ir Barbarą žinojo apie tai, bet dar vengė apie tai kalbėti. Vidiniai jausmai Barbarą darė gyvesne, kas dar daugiau sužavėjo karališkąjį adoratorių. Galiausiai visa Radvilų šeima aiškiai matė jaunojo karaliaus reikiamą simpatiją Barbarai.

Ši karaliaus reikiamoji meilė Barbarai, jos motinos neįždė, nes kunigaikščių Radvilų giminės dukte, buvo, jos žodžiais tariant, "sostui gimusi". Barbora, jos motinos nuomone, jokiū būdu negalėjo būti karaliaus meiluzė, kaip tai dažnai anais laikais atsitikdavo. Barbarai priklausė šalia karaliaus meilės ir vainikas, kuris puošė jos kunigaikštiską kaktą. Žygimanto protėvis, karalius Jogaila, vedė net sergancią ir neturtingą lenkų bajoraitę; dėlko jo anūkas negalėtų vesti jos dukterį iš taip galingos Radvilų šeimos? Ši suliepsnojusi meilė nereikė Radvilų šeimai jokio garbės sumažėjimo, bet priešingai.

Vedybų galimybė tarp karaliaus ir Barbaros užvaldė visas Radvilų šeimos narių mintis. Buvo daroma visa, kas galėtų padėti pririšti karalių prie Barbaros. Motina Radvilienė net negalėjo susilaikyti nuo burtų. Senoji lietuvė kreipėsi į magikus, kurie su lietuvėmis burtininkėmis spėjo Barbaros ateitį. Buvo iškviesta net didelė burtininkė iš Krokuvos. Visos jos lėmė dukteriai Barbarai karališką vainiką.

Barboros brolis, Mykolas Rudasis, Lietuvos pataurinkas, ir pusbrolis Mykolas Juodasis, Lietuvos maršalas, su pasitenkinimu žiūrėjo į karališką meilę su savo seserimi ir pussesere. Jeigu motina taip troško vainiko savo dukteriai, dėlko jiems būti nepatenkintiems, jeigu atei-

KAI JŪS NORITE SIŪSTI

savo giminėms ar draugams, gyvenantiems U. S. S. R. dovanų siuntinius, tai pasirinkite saugiausią kelią:

1. Nuspręskite, ar jūs norite siūsti iš čia esančių prekių ar užsakyti pav.:

AUTOMOBILĮ, MOTOCIKLĄ, SIUVAMĄ MAŠINĄ, TELEVIZIJĄ ar MAISTO SIUNTINĮ.

2. Pasinaudokite patikimos ir turinčios gerą vardą firmos patarnavimu.

3. Žiūrėkite, kad firmos personalas turėtų patyrimo ir mokėtų tvarkyti Jūsų užsakymą.

4. Patikrinkite ar toji firma turi reikalingus dokumentus.

5. Pasirinkite firmą, turinčią ilgą patyrimą tame biznyje, kai visą tai persvarstysite, tai įsitikinsite, kad geriausiai Jums tiks turinti jau virš 30 metų patyrimą

GLOBE PARCEL SERVICE, INC.

CENTRAS YRA:

716 WALNUT STREET

PHILADELPHIA, PA. 19106. ♦ Tel. WA 5-3455

NELAUKITE - RYTOJ GALI BŪTI PERVELU!

Jei norite užsitikrinti nuo ugnies namus, baldus, automobilius, ar šiaip ką apdrausti, reikalaukite agento, arba brokerio, kad jis parūpintų jums polisą per mūsų kompaniją. Nelaimėi išitikus, neturėsite jokių nemalonumų.

"Mes esame pirmaklasiai nariai Chicago Board of Underwriters"

O'MALLEY & McKAY, Inc.

222 WEST ADAMS STREET KAMBARYS 1043

Telefonas: Central 6-5206

Generaliniai Agentai šių Kompanijų:

COLUMBIA INSURANCE COMPANY
PEARL ASSURANCE COMPANY
LUMBERMEN'S INSURANCE COMPANY
MASSACHUSETTS FIRE & MARINE INSURANCE CO.
MICHIGAN FIRE & MARINE INSURANCE COMPANY
AMERICAN AUTOMOBILE INSURANCE CO.
MASSACHUSETTS BONDING & INSURANCE CO.

KRYŽIUOČIŲ ORDINO PILIS KARALIAUČIUJE

tyje karūna puoštą Barbaros galvą. Ir juodu galės stovėti arti spindinčio vainiko.

Jau ilgokai tęsėsi pažintis tarp karaliaus ir Barbaros. Laikui bėgant, oficialūs vizitai pasikeitė į daugiau privačius pasimatymus. Jau seniai Žygimantas Augustas Barbarai buvo išreiškęs savo meilę ir buvo gavęs iš jos teigiamą atsakymą. Bet tai turėjo likti paslapyje nuo jo motinos karalienės Bonos ir jo tėvo karaliaus Žygimanto senojo. Toks paslaptinumas apsupo jų vis dažnesnius pasimatymus.

Abiejų įsimylėjusių susitikimai įvykdavę Radvilų parke. Kad būtų lengviau nueiti, karalius liepęs pastatyti mažą tiltelį per Vilnelę, kuri skyrė kunigaikščių rūmus nuo Radvilų rūmų. Šituo tilteliu, karalius skubėdavo vakarais pas mylimąją į sodą.

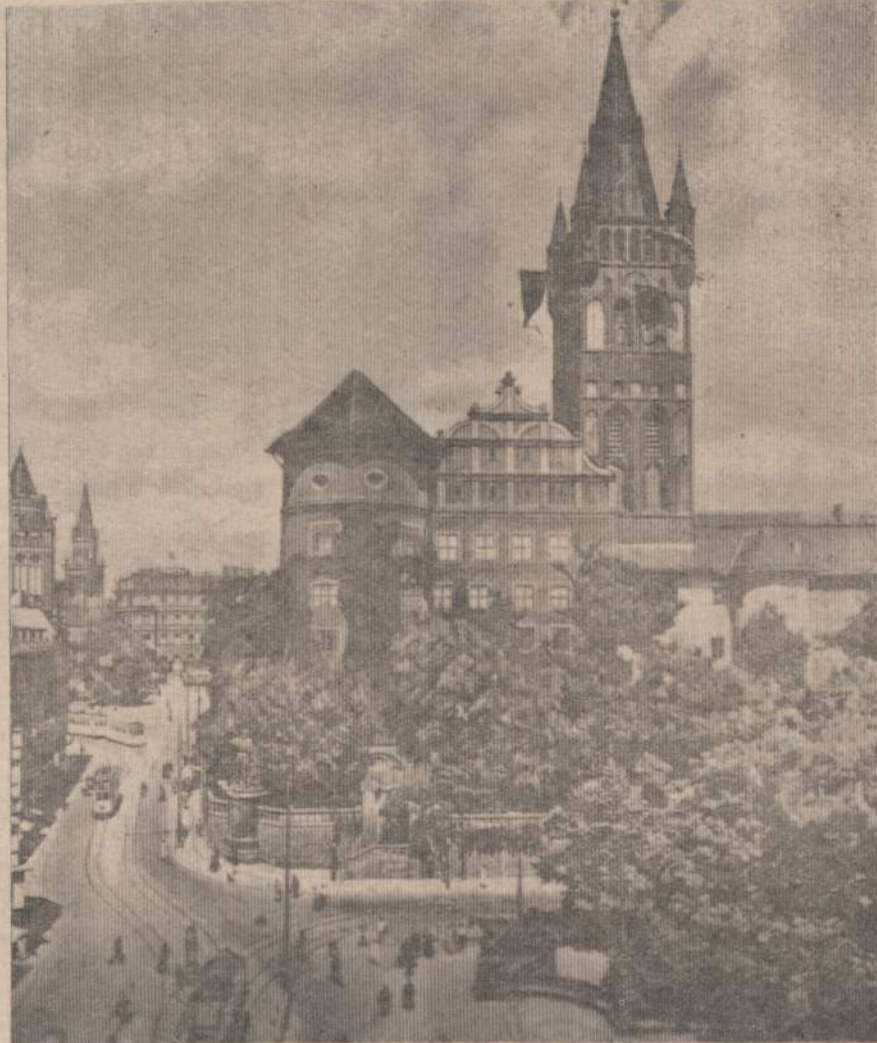
Tai buvo didelis itališkas sodas, apsuptas lietuviškų liepų ir eglėlių eilėmis. Užpakalinėje sodno dalyje buvo didelis vyšnynas, obelynas ir kitų vaismedžių. Artimiausia prie Radvilų rūmų sodno dalis buvusi pilna mažų tvenkinėlių su blizgančiomis žuvytėmis. O aplinkui vandenį žydėjo įvairios gėlės, išodintos varzose. Čia pavasari būvęs didelis kvėpėjimas.

Viduryje šio sodno, kiek aukštesnėje vietoje, stovėjo rūmai, neseniai italų architekto pastatyti, iš nepaprastos tais laikais medžiagos, iš raudonų plytų. Visas sodnas ir rūmai atrodė tų laikų Lietuvoje kaip užsienietiškas stebuklas. Sodnas ir rūmai derinosi su abiejų įsimylėjusių švelniais jausmais. Žygimantas Augustas buvo žinomas savo melancholišku būdu, kuris atakavo Barbaros pamėgimui svajoti, kas palengvino šiai aistrinčiai meilei išiliepsnoti.

Kaip prancūzų karalius Francois I-sis, norėdamas pagerbti Paryžiaus miestą, Senos upėje užveisė gulbes, taip ir karalienė Bonos sūnus dovanavo savo mylimajai Barbarai iš užsienio atvežtas gulbes, tikslu pagražinti šitą malonią aplinką. Gulbės buvo apgyvendintos ant mažos salos Vilnelės upėje, apaugusios karklais, netoli nuo Radvilų rūmų. Tos gulbės ilgai buvo Vilniaus miesto puošmena ir kartu prisiminimas karališkos meilės.

Barbora mylėjo karalių iš visos širdies; jo meilė jai buvo laimėjimas ir triumfas. Dėl jos didelės meilės Žygimantas Augustas net po jos mirties kentėjo, jos nepamiršdamas visą amžių. Grožio burtais buvę sujungti dviejų įsimylėjusių karalių susitikimai Radvilų sodne.

Ši slapta karaliaus meilė jau tapo plačiai žinoma Vilniuje ir buvo pavojaus, kad žinia pasiektų jo tėvą Žygimantą senąjį. Susirūpinusi karalienė Bona rašė kartu su savo dukterimis laiską po laiško savo įsimylėjusiam sūnui ir broliui, kad jis išsilaisvintų nuo visų meilės ryšių su Barbora Radvilaite. Karalienė Bona, matydama, kad

Vaizde matoma kaizerio Vilniaus aikštė ir istorinė Karaliaučiaus pilis, kurią vokiečių kryžiuočių ordinas 1255 metais Prieiglaus upės dešiniame krante ant kalvos pasistatė, norėdami turėti atramos punktą karo žygiams prieš gintaru turtingas Sembos (Sambijos) ir Natangos sritis. Kadangi tuo metu kryžiuočiams prieš prūsų lietuvius talkininkavo čekų karalius Otokaras II, už talką jam dėkingi vokiečiai pačią pilį pavadino karališko kalno (Regiomonte) — Karaliaus Kalno vardu, kas vokiškai išvertus reiškė Koenigsberg). Kronikininkas Durburgas mini, kad toje vietoje jau bu-

vusi prūsų pilis vardu Tuwangste.

Karaliaučiaus pilis yra viena iš svarbiausių miesto įžymių. Originaliai ji buvo pastatyta 104 metrų ilgio ir 66.8 m. pločio, o 1457—1525 metais čia kryžiuočiams turint savo ordino rezidenciją, pilis buvo dar padidinta.

Ordino žygiuose prieš Lietuvą Karaliaučiaus pilis buvo svarbus atramos punktas, kur pastoviai sėdėjo pats kryžiuočių vyriausias maršalas, čia buvo telkiami ordino žygių pulkai, iš čia kryžiuočiai 1370 metais organizavo didelį kryžininkų žygį į Sembą (Sambiją), kur prie Ru-

davos įvyko didžiosios kautynės su Algirdu ir Kęstučiu. Iš čia 1377 metais Austrijos kunigaikštis Albrechtas II padarė didelį karo žygį į žemaičių aukštumas, iš šios pilies iki pat kryžiuočių sutriuškinimo prie Žalgirio vokiečiai su avantiuristų talkininkų gaujomis iš visos Europos traukdavo Nemuno pakrantėmis aukštyn į Didžiąją ir Rytų Lietuvą. — Vienas iš tikriausių Karaliaučiaus pilies palikimų iki pat karo buvo Blutkeller (kraujo rūsys), kur būdavo kankinami vokiečiams kryžiuočiams tuo ar kitkuo nusikaltę pavergtieji prūsai žemaičiai.

jos laišakai nepasiekia savo tikslo, ji paveikė savo mirštantį vyrą, kad jis uždraustų sūnui apie tokias vedybas net galvoti.

Ir Radvilų šeima tarėsi ką daryti. Kadangi žinios apie šią paslaptinę meilę jau buvo pasklidusios ir Lietuvoje, reikėjo ką nors daryti: ar meilę sustabdyti arba daryti vestuves. Radvilai jau buvo įsitikinę, kad jaunojo karaliaus prisirišimas prie Barbaros yra toks didelis, kad nesą ko bijoti, kad karalius bus paveiktas pasipriešinimo iš jo šeimos pusės.

Po šeimos pasitarimo abu Radvilai: Rudasis ir Juodasis, nuėjo pas karalių Žygimantą Augustą ir jo nuolankiai prašė, kad jis sustotų lankyti Barbarą, nes šis kompromituojas visą Radvilų giminę, o ypatinai jų seserį Barbarą.

Karalius, suprasdamas prašymo teisingumą ir vedamas kilnių jausmų, abiem broliam pažadėjo nutraukti pasimatymus. Abu broliai karaliui pa-

dėkojo ir išėjo, giliai nusilenkdami lietuvišku papročiu. Karalius savo jausmus ir savo skausmą sutramdė ir buvo pasiryžęs Barbaros nebelankyti, kad nesugadintų jos ir jos šeimos garbę. Ir ištikrųjų, Žygimantas Augustas Barbaros kurį laiką nebeatė. Barbora verkė, matydama savo meilės galą. Jos motina vis dar užsiėmė burtais.

Bet Barbaros ir karaliaus meilė degė dar karščiau, negu anksčiau. Karalius galvojo apie Barbarą, o ji apie karalių. Ir persiskyrimo metu abiejų jausmai buvo vienodi.

Ir vėl įvyko karaliaus apsilankymas Radvilų rūmuose. Pasilemęs su savimi savo ištikimus draugus, jau anksčiau minėtą Kežgailą ir Dovainą, karalius ėjo žinomu tilteliu pro vartus į Radvilų rūmus. Tai įvyko 1547 m. rugpjūčio mėn. gale, vieną ramių rudens naktį. Kas liečia karaliaus draugų ištikimybę, atrodė, kad juodu buvo ištikimu

ir Radvilams. Jo draugai pasiliko sodne, o karalius skubėjo į Barbaros kambarius ir puolė jai prie kojų. Kuomet pasimatymo džiaugsmas ir nauji meilės žodžiai buvo suminkštinę skausmą dėl jų ilgo persiskyrimo, atsiradė durys ir į Barbaros kambarį įžengė jos abu broliai.

— Žadėjote, Jūsų Didenybė, nebelankyti mūsų sesers, — juodu tarė karališkam adoratoriui. — Kodėl vėl atėjote?

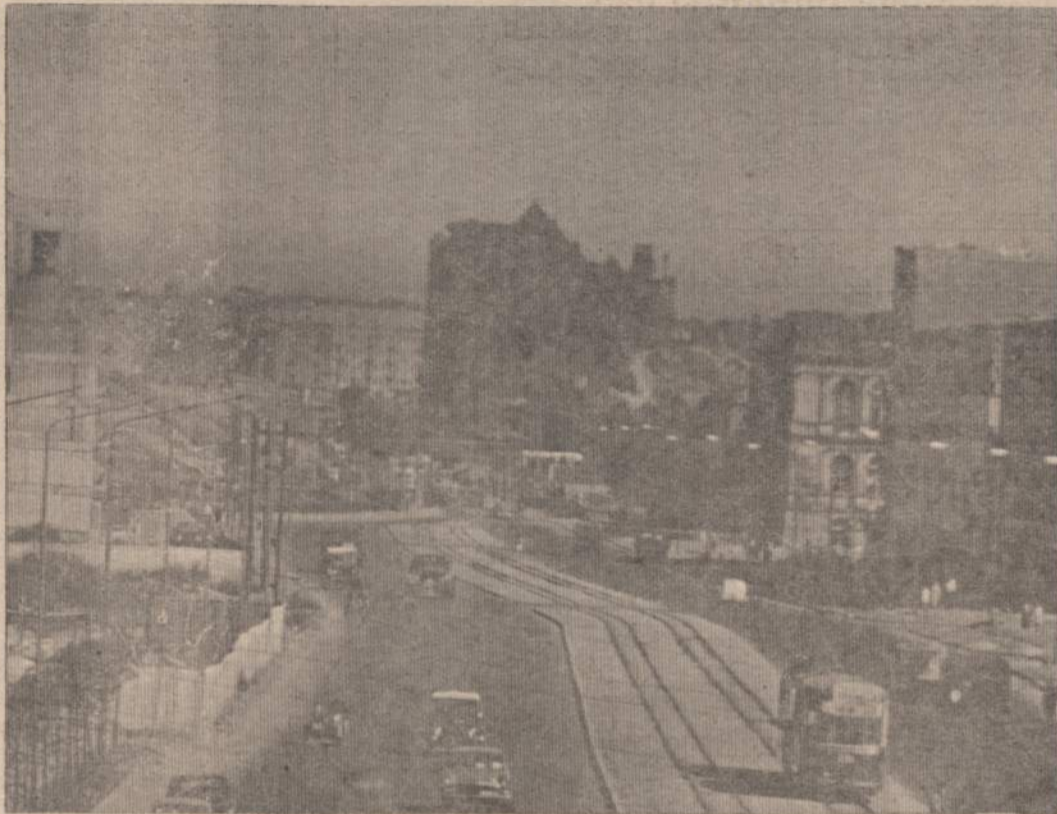
Karalius pažiūrėjo jiems išdidžiai į akis ir atsakė:

— Kas žino, gali būti, kad mano šios dienos apsilankymas atneš jums amžiną šlovę bei garbę.

— Duok Dieve, — atsakė broliai Radvilai ir vėl atidarė duris, juodu pašaukė už durų stovintį kleboną, kuris ėjo apsilengęs liturginiais rūbais. Čia pat pasirodė ir motina Radvilienė ir abu karaliaus artimieji draugai Kežgaila ir Dovaina.

(Bus daugiau)

Nuo kada prosenovės prūsų lietuvių gyvenvietė prie Aisčių marių (Kuršių užmario) iš Tvangstės, Tvankstos, Tvan-
kos pasidarė karalių miestu, nėra dokumentalių įrodymų. Dusburgo kronika mini, kad prūsai tą savo pilį vadinda-
vo Tuwangste, kiti vėlesni autoriai randa tikresnį vardą Twangste ir net Tvangsta, kas fikrumoje reiškia tvanka,
tvenkinį, koks ir galėjo būti supiltas Pregliaus upės žiojyse į Kuršių mares. Apie Karaliaučių plati studija yra pa-
fiekta Lietuvių Enciklopedijos X tome. Šita praistorinį baltų - aisčių - žemaičių - lietuvių miestą, Karaliaučių vo-
kiečiai išsivertė į Königsberg, lenkai į Krolewiec, o rusai bolševikai komunistai... į Kaliningrad. Karaliaučiaus
vaizdas yra vėliausia nuotrauka, pasirodžiusi Vakarų Vokietijos žurnaluose ir rodo šį subolševikintą surusintą Ma-
žosios Lietuvos centrą ir Emanuelio Kanio miestą koks jis yra šiandien po 19 metų rusų okupacijos.

MAŽOJI LIETUVA

(Iš Vinco Žemaičio knygos "Sūduvos Praeitis")

Mažoji Lietuva (vok. Klein
Litauen, Preussisch Litauen)

Senoji kryžiuočių dvasia ir tikslai atgijo vokiečiuose na-
ciuose, ką jie su pasididžiavi-
mu patys tvirtino. Čia jiems
pirmąją kliūtį jų žygyje į ry-
tus (Drang nach Osten) buvo
ne vien Klaipėdos kraštas, pris-
jungęs prie Lietuvos, bet ir pati
naujai atsikūrusi Lietuvos val-
stybė ir Maž. Lietuvos (jų vad.
Preussisch Litauen) problema.
Iki Pirmo Pasaulinio Karo visi
žymieji vokiečių mokslininkai
(Dr. M. Toepen, prof. Dr. R.
Virchow, Dr. A. Bielenstein, Fr.
Tetzner, prof. Dr. Albert Bez-
zenberger, R. Mielke, Dr. W.
Pessler, R. Dehtlefen ir kiti)
pabrėžtinai rašė, kad kraštas į
rytus nuo Alnos (kiti nuo Un-
guros) upės ir į žiemius nuo
Priegliaus upės nuo senų prieš-
istorinių laikų yra apgyventas
lietuvių, ką vaizdžiai rodo to
krašto vandenvardžiai, trobėsių
architektūra (Litauischer Bau-
typus) ir vietos žmonių kalba,
tai vis dalykai, kurie reikalauja
šimtmečių, ne tūkstančių metų,
kad įgyti autochtoniškumą. Dėl
vietos stokos aš čia duodu tik
dviejų iš jų pasisakymus. Dr.
M. Toepen, pasinaudojęs Ordino
dokumentais, XIII a. kroni-
komis ir žemėlapiams, rašo:
"Šiaurinė "Regierungsbezirk
Litauen" dalis, kaip tik seno-
sios Nadruvos ir Skalvos ribose,
yra iki šiandien lietuvių gy-
venama ir šitie gyventojai yra
autochtoninio (urspruenglich)
pobūdžio... Nėra jokios žinios,
kad šitie gyventojai būtų ten
Ordino laikais įkeliavę arba ko-
lonizacijos keliu apgyvendinti.
(Toepen, Dr. M. Historisch-

comparative Geographie von
Preussen. Mit einem Atlas in
5 Blaettern. 1858, p. 33-35).
Tetzneris sako: "Senų senovėje
trys: "Sūduvos, Nadruvos ir
Skalvos sritys buvo grynai lietu-
viškos". (Tetzner, Dr. Franz,
Die Slawen in Deutschland.
Braunschw. 1902, p. 28).
Karaliaučiaus universiteto prof.
Dr. A. Bezenbergeris, (1851-
1922), pasiremdamas ilgų tyri-
nėjų duomenimis apie gyven-
tojų kalbą ir vietovardžius, iš-
vedė sieną tarp lietuvių ir prūsų,
parodydamas koks Rytprūsių
plotas proistorės laikais buvo
lietuvių gyventas. (Bezenber-
ger, prof. Dr. Adalbert. Die li-
tauische - preussische Grenze.
Altpreussischer Monatsschrift.
1882 XIX. p. 651-655).

(Be lietuvių mokslininkų Vin-
co Vileišio, prof. Povilo Pakark-
lio ir kitų, Mažosios Lietuvos
krašto amžiną lietuviškumą pa-
remia ir įrodo savo tyrinėjimais
ir svariais duomenimis rusų
moksl. Kušner (Knyšev) pla-
čiam veikale: P. I. Kušner (Kny-
šev). Etničeskje teritoriji i etni-
českje granicy. Trudy instituta
po etnografiji. Tom 15. Moskva,
1951. šis jo veikalas — vertas
ypatingo dėmesio).

Iš tiesų, jei tas kraštas nebūtų
nuo amžių lietuviškas, tai ar
būtų drįsęs karalius Mindaugas
kam nors jį dovanoti (žino-
ma, jei tai nėra Ordino išmislas).
Taip jis 1253 m. dovanojo Ordini
dalį žemaičių ir Nadruvą, o
1259 metais užrašęs Ordinui
Dainavą (Sūduvą) ir Skalvą.
Kad apie Kuršių Marias iš seno-
vės gyveno žemaičiai, tai visai
aišku iš to, kad Kuršių Marių
vardas pirmą kartą pasirodė
Ordino aktuose 1366 m. Ordino

metraštinis apie tai sako: "Das
vorbescrbene lant und wilt-
nisse mit dem grossen vrischen
habe ist vnd wirt geheysen, ge-
halden vnd genannt nach dem
bischtom vnd der Kirchen szu
Kurland vnd hot den namen
Kurland vnd Kursche hap vnd
nicht noch dem lande Samay-
ten". (Zr. Scriptores rerum
prussicarum, II, p. 710. (Aukš-
čiau aprašytoji žemė ir tyrumos
su didelėmis naujomis mariomis
yra ir bus įvardintos, palaiko-
mos ir vadinamos pagal Kuršo
vyskupiją ir bažnyčią ir gavo
Kuršo ir Kuršių marių vardą, ir
nėra pavadintos pagal žemaiti-
jos kraštą). Ne veltui ir popie-
žiaus atstovas Makra (1413) pri-
pažino, tai nuodugnai ištyręs,
kad Veliuona ir Klaipėda yra
žemaičių žemėje.

Geriau už viską lietuvių gy-
venamo krašto vientisumą pa-
rodo seni tos srities vandenvar-
džiai, štai jų keletas: Žeimena
prie Vilniaus (Aukštaitijoje),
Šeimena prie Vilkauskio (Sū-
duvoje) ir Deimena (tarti d
minkštai kaip t) prie Karaliau-
čiaus (Semboje-Nadruvoje), Aš-
mena (už Vilniaus), Sėmena
prie Kauno ir Eimenis (prie
Įsručio), Temrė (prie Slanimo),
Vembrė (prie Vilkauskio) ir

Timrė (Skalvoje), Žąsa (prie
Panevėžio) ir Žūsna (Žąsinė)
(prie Suvalkų), Pišia, Įstras
(Levens įtaka) prie Panevėžio
ir Pisa-Peisa ir Įstra prie Gum-
binės ir Įsručio, širvinta ir Sie-
sartis prie Musninkų-Giedrai-
čių (Aukštaitijoje) ir širvinta
ir Siesartis — šešupės įtakai
(Sūduvoje). Kad šių upių var-
dai yra seni, neatneštiniai, paro-
do jų minėjimas kryžiuočių ak-
tuose (Lit. Wegeb.). Kai dėl
vietovardžių masinio tapatumo
ar tos pat šaknies, žiūr. leidiny-
je "Pietinė Lietuva. G. Valavi-
čiaus 1559 metų Lietuvos girių
aprašyme", P. Būtėno str. "Jot-
va-Sūduva", sk. vietovardžiai, ar
jo ruošiamą spaudai studiją
"Mažoji Lietuva vietovardžių ir
asmenvardžių šviesoje".

Lietuvių gyvenamą sritį vaiz-
džiai rodo vietovardžiai su galū-
ne -iškis, -iškia. Jų pilna Mažo-
ji Lietuva, net už Karaliaučiaus:
Gerwischken, Kraupischken,
Wilkischken, Astrawischken, Je-
nischken ir t. t., jų pilna visa
Lietuva, net toli už Vilniaus
Adutiškės, Mykoliškiai, žodiš-
kis, Jūratiškės, už Gardino —
Glinciškiai, taip pat suslavinti:
Staviski-Staviškis, (prie Kalno-
Kolno ež. ir Skardos-Skroda
upės), Liubisko-Labiškiai (prie
Slanimo), Valkaviskas - Vilka-
viškis (prie įtakos up. Wolko-
wyja-Vilkauja į Ros-Rausvę),
kas taip pat rodo šios jotvingų
srities lietuviškumą.

Tenka prisiminti dar ir istori-
nį dokumentą apie sūduvių-jot-
kalbos lietuviškumą. Apie tai
B. Dundulis (Zr.: Lietuvių kova
dėl žemaitijos ir Užnemunės".
Vilnius. 1960. psl. 221) rašo:
pažymėtina, kad lietuvių ir len-
kų atstovų raštuose (1421 m.
popiežiaus Martyno V paskirtam
arbitrai kardinolui Gilerma Fi-
liastri, Aut.) tvirtinama, kad ne
tik žemaičių ir lietuvių kalba
yra ta pati, bet ir sūduvių bei
jotvingų kalba yra ta pati, kaip
ir lietuvių: "Visų tų žemių žmo-
nės kalbėjo ir dabar kalba lietu-
vių kalba. Ir jie neturi ir nė-
kad neturėjo kitos kalbos, kaip
kad lietuvių, nes nebuvo ir šiandien
bent nėra to, kad lietuvių
jos nesuprastų arba nebūtų su-
pratę". (Zr. Lites III (1 leid.)
40 psl. — Articuli super terris
Samogitarum et Sudorum).

Vokiečiai naciai, nesurasdami
istorinių duomenų lietuvių au-
tochtoniškumui Baltijos pajūry-
je nuneigti (net Dusburgo le-
genda apie 12 prūsų "kilčių"
negelbėjo), griebėsi sunkiau
patikrinamos ir lengviau pagal
kėslus pakreipiamos archeologi-

(Nukelta į 6 psl.)

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO
INSULACIJOS PROBLEMAS

Dabar yra lai-
kas tinkamai
įrengti savo
namą vasarai
ir žiemai.

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies
stako lentų ir namams materialų.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET — Tel.: VICTORY 2-1272

STANLEY LITVINAS, Mrg. — LIETUVIAI SALESMONAI

LIETUVĖS BRANDA

(MOTERS JAUSMO, MINTIES IR VEIKSMO DARNOS PAGRINDAI)

Redaguoja gail. sesuo Ona Bosaitė, R. N., ir Anelė Kirvaitytė

Raštus ir klausimus siųsti:

ALVUDAS, 2319 W. GARFIELD BOULEVARD, CHICAGO, ILL. 60636

II METAI

NR. 1 (9)

BRĖSKIME, KAD PAJĖGTUME DŽIAUGTIS VAIKU!

Vaikui yra labai svarbu, kad juo abu tėvai džiaugtųsi, — tai praturtina vaiko ir tėvų gyvenimą.

Vaiko psichologijos tiesa.

Tik pilnai jausmais subrendę tėvai pajėgia natūraliai mylėti vaiką, kartu ir džiaugtis juo. Mat, džiaugsmą vaiku tėvai pareiškia tada, kai — 1. jie stengiasi prieš vaiko priprasti; 2. kai jie jį laiko individui; 3. kai jie atsižvelgia į jo savitumus; ir 4. — kai jie jį tikrai myli. Nesubrendę jausmais tėvai nekreipia dėmesio į virš minėtas savo pareigas vaiko atžvilgiu: jie davė jam gyvybę, toliau reikiama juo nesirūpina, — tokie tėvai paskęsta kitokiuose kasdienybės rūpesčiuose.

Kartais tėvai trokšta, kad vaikui viskas ypatingai tiksliai būtų atlikta; tada jie nustoja džiaugsmo, nes nervinasi, kai ne pagal jų norus vaikui patarnauti sekasi.

Kartais finansiniai sunkumai taip užgula tėvus, kad jiems laiko nelieka džiaugtis vaiku. Kitą kartą tėvams nė į galvą neateina mintis, kad jie galėtų vaikui džiaugtis.

Pasitaiko ir tokių tėvų, kurie neturėjo reikalų su kitų vaikais; tol, kol savų vaikų susilaukė; tada tokie tėvai tariasi didele atsakomybę nešą — ir taip rūpesčiuose praranda džiaugsmą, kurį galėtų apturėti, jei tik ramūs būtų. Pagaliau, netrūksta ir tokių tėvų, kuriuos su vaiku užsiėmimas taip išvargina, kad jie jokio džiaugsmo iš to neapturi.

Jausmais stiprėkime, kad pajėgtume kartu su vaiku džiaugtis

Daugelis tėvų ima džiaugtis vaiku tada, kai pastarasis ima domėtis aplinka, kai ima klausinėti, tyrinėti ir džiaugtis visais dienais. Net pats vaikas ima džiaugtis, kai jis susipažįsta su jam nepažįstamais daiktais, kai jis ima daugiau suprasti, kai jis daugiau sugebėti pradeda, kai jis naujus darbus pajėgia atlikti, o taip pat, kai jis su naujomis sunkenybėmis susiduria. Prie tokio vaiko džiaugsmo prisideda ir tėvai, jei jie pajėgia savo vaiką su atsidėjimu stebėti ir tėviška širdimi jį suprasti.

Vaikui labai svarbu, kad tėvai juo domėtųsi, kad jie džiaugtųsi tuo, ką vaikas daro; kad tėvai džiaugtųsi kartu su vaiku, — toks tėvų elgesys praturtina jų pačių ir jų vaikų gyvenimą. Toks tėvų su vaiku elgesys — bendradarbiavimas gali prasidėti dar kūdikystėje ir tęstis metais. Ir dar kaip gražiai toks tėvų su vaiku bendravimas gali vystytis vien tik truputį toki

bendravimą palaikant ir puoselėjant!

Vaikui keičiantis, turi prisitaikyti tėvai sava jam pagelba

Tie tėvai, kurie savo subrendimą ir apsišvietimą panaudoja vaiko ugdyme, apturi didelį pasitenkinimą. Tokie tėvai veda vaiką vis į didesnę supratimą, vis naudingesniais būdais padeda vaikui turtėti asmenybės vertybėmis. Tokia tokių tėvų pagelba vaikui nesibaigia jam šešerių metų sulaukus, — tai tik gera pradžia.

Suprantama, kad kiekvieniems tėvams savus vaikus ugdant pasitaikys pakilimų ir daubų, — reikės pagalvoti, kuriuo keliu eit, kaip geriau vaikui padėti. Taip ir panašiai tėvams vaiku besirūpinant, vaikas nuolat keisis. Tada reikės daugiau išminties, kad pajėgtum reikiama vaikui padėti. Jausmais subrendę tėvai visada pajėgia džiaugtis galėdami vaikui suteikti naudingiausio, ką jie gali.

Vaikas linksta prie to, kuris jam bręsti padeda

Vaikas tuoj priima jam iš širdies duodamus nurodymus; jis linksta tu pusėn, kurie vaiko reikalus mato, supranta ir reikale padeda. Vaikas įgauna pasitikėjimą ir jaučiasi saugus su tais tėvais, kurie jam padeda reikiama bręsti, kurie vaikui padeda tokiuo gyvenimo keliu keliauti, kuris veda į gyvenimišką džiaugsmą, grožį ir naudingumą.

Todėl mes visos lietuviškos motinos brėskime tikromis motinomis, — jausmais darniomis ir šių dienų mokslo šviesa apsišvietusiomis! Tik tada mes būsimės ne tik pačios laimingos, bet ir pajėgsime tikros laimės suteikti saviems vaikams. O tai ir yra mūsų lietuvių moterų svarbiausias darbas!

ELEMENTORIUS

LIETUVISKOJE SEIMOJE

Ped. Petras Maldeikis, Cicero, III.

(Alvudo Kultūrinio Penktadienio paskaitos dalies santrauka)

5. Vaiko kelias į elementorius

Jau seniai nuėjo į praeitį tie laikai, kai kitados vaikai buvo mokomi skaityti slebizuojant, t. y. išmokstant iš karto visas raides skaityti, jas jungiant į skiemenis — išmokstant paskaityti visokius skiemenis ir po to iš skiemenų sudedant žodžius. Anais laikais mokytis skaityti tikrai buvo sunku. Nuo anų laikų išbandyta įvairiausi būdai,

BERNIUKAS SU TAIKOS BALANDŽIU TILŽEJE

Tilžės miesto vaizdelis šiandien

Nuotrauka, pasirodžiusi Vakarų Vokietijos žurnaluose, yra šių dienų, kada Tilžės istorinis vardas rusų net iš žemėlapių ištrintas ir "istinio rusišku" Sovietsku pavadintas. Bet berniukas su taikos karveliu viename miesto skvere tebestovi lyg nieko nebūty atsitike. Prie berniuko stovylas stovi dvi, matyti, iš mokyklos grįžtančios, mergaitės. Kas jos tokios šiam lietuvių autochtoniškame mieste?

kaip vaikui skaitymą palengvinti, kaip jam įdomumą padidinti, kad jam nereikėtų iškalni visos abėcėlės ir kad atskiras raides be sunkumų atpažintų.

Šių laikų elementoriai stengiasi taip prisitaikyti prie vaiko sugebėjimų, kad vaikas su mažiausia suaugusių pagelba iš elementoriaus paveikslų ir trumpų žodelių pats išmokyti tiek raides, tiek ir skaitymą.

Pvz. elementoriaus paveikslėlyje matyti lojys šuo ir po paveikslėliu didžiosiomis raidėmis išspausdinta lojimo pavadinimas "AM". Kartu su vaiku paveikslėlyje stebint, iškeliamas klausimas, kaip šuo loja, ir atsakoma, kad jis loja "AM". Po to vaiko dėmesys nukreipiamas į po paveikslėliu esantį parašą ir išaiškinama, kad tai reiskia šuns lojimą "AM". Po to atkreipiamas vaiko dėmesys, kad tas "AM" prasideda "A" ir kaip tas "A" rašomas. Siūloma tą raidę jam pačiam nupiešti, sudėti iš šakaliukų ir pan. Taip vaikas tą paveiksluką bestebėdamas, išmoka A raidę pažinti, ją paskaityti ir nupiešti bei parašyti. Tą spausdintą didžiąją A jam pažinus, einama į antrąją to

MAŽOJI LIETUVA

(Atkelta iš 5-to psl.)

jos, išgalvodami kuršių (nors ypač tais laikais mažai skirtingų nuo žemaičių) teoriją su jų terminologijoje vad. "Memel Kultur", pripindami čia vis daugiau savistovių išgalvotų archeologinių bruožų. Šių naciškų teorijų išradėjai prof. Carl Engel ir prof. La Baume savo bendrai išleistame pamflete "Kulturen u. Voelker der Fruehzeit im Preussenlande, Koenigsberg 1937", parodė tipiską nacismo tikslais ir melais paremtą tendencingumą. Pačiam Engeliui Lietuva tai "nesusiformavusi Rytų tyruma" (das ungestaltete Oedland des Ostens), tebegyvenanti per tūkstančius metų "medžio" (su-prask — miško Aut.) kultūros gadyne (die eine uralje Holzkultur seit den Tagen der Juengeren Steinzeit ueber Jahrtausende hinweg bewahrt zu haben scheint...) (Sk. apie tai plačiau: M. Gelžinis, "Mažlietuviai yra Klaipėdos srities autochtonai", "Naujienos" lapkr. 4 — lapkr. 18 d. 1963 m.). Tokių naciškų pamfletų vien Klaipėdos klausimu išleista apie 2500 atskirų pavadinimų, kuriuose mokslinio objektyvumo nė už grašį. Ir jei šiandien kaip kurie mūsų mokslo vyrai (ar moterys) randa reikalo iš panašių pamfletų, ypač Engelio ir La Baume raštų, citatomis savo studjose remtis, tai čia pat turėtų nurodyti, kad tai paimta iš vokiečių nacių (Hitlerio) šaltinių, nes kitaip lengvai galima apsiriki, ir paskaityti juos neturinciais ne tik tautinės, bet ir mokslinės savigarbos.

"AM" pusę, atkreipiant jo dėmesį, kad po A yra dar kitas garsas M. Taip jis išmoks tą ir antrąją raidę skaityti ir piešti. Su tomis dviem raidėmis besipraktikuojant, jos sukeičiamos vietomis ir vėl skaitomas MA. Du kartu tą MA pakartojant, gaunasi MA-MA. Taip vaikas išmoka žodį MAMA didžiosiomis raidėmis ir paskaityti ir parašyti. Tik išmokęs didžiąsias raides, jis palapsniui įvedamas į mažąsias spausdintas ir ranka rašytas.

Vienas labiausiai prie vaikų nuotaičių bei sugebėjimų prisitaikiusių elementorių yra Ignas Malėno Elementorius E. Jis pradeda raide E. Pradžioje matomi verkiančių vaikų paveikslėliai ir greta jų didžioji E, tai yra garsas, rodas, kaip vaikai verkia. Toliau vaikai tą raidę piešia, dėsto iš pagaliukų ir taria, kol

JIB VARTODAMAS NEBŪSI PLIKAS, NEI ŽILAS

JIB vartotojo 16 savaičių pusę metų vienus metus

J. Gruczewskio paveikslai parodo, kad JIB vaistai ATAUGINA PLAUKUS, išgydo pleiskaną, šašus, niežėjimą, sulaiko plaukų slinkimą, gražina natūralią plaukų spalvą moterims ir vyrams 100% garantuotai.

JIB vaistai registruoti Wash., D. C., irrašyti katal. Red-Blue Book Pat. JIB Laboratorija gauna iš JAV, Kanados ir Europos valstybių, daug klientų padėkos laišku už gerą JIB vaistų veikimą.

JIB 8 oz. 16 savaičių vartojimui \$5.50, jei COD. dar 50c. Užsakymus su Money orderiu. Reikalaukite tuojau.

JIB, LABORATORY, 1437 So. 49th Ave., Cicero, Ill. 60650.

Drug's, 5000 West 16th St., Cicero, Ill. 60650.

visiškai ją išmoksta. Po to seka paveikslėlis su avių banda ir su parašu "ME", t. y. kaip jos bliuana. Vaikai piešia tą "ME". Kadangi jau vaikas žino "E", tai dabar, analizuojant su juo avių bliuviną "ME", paaiškėja ir "M". Kai vaikas ją išmoksta skaityti bei piešti, galima pereiti ir prie elementoriaus iliustruoto žodelio "EME". Toliau, vartojant tas pačias raides, su atitinkamais paveikslukais įvedamos vis naujos raidės, pvz., TETĖ, MĖTĖ, kur jis išmoksta raidę "T". Po jos lengva pereiti į žodį "DĖDĖ" ir kitus panašiai skambančius žodžius, įvedant vis naujas raides.

Lietuvių kalboje elementoriaus mokymas nėra labai sunkus dalykas. Pagrindinis reikalas yra vaiką sudominti pačiu elementorium, jo paveikslukais, nuo kurių jis lengvai pereina į raidžių ir palaipsniui į sunkėjančių žodžių skaitymą. Kur pavyksta toks vaiko susidomėjimas sukelti, jis visa tai lengvai išmoksta. Teko girdėti vieną kitą atvejį, kada vaikai, besinaudodami Malėno elementorium, išmoko skaityti su labai maža suaugusiųjų pagalba. Tai rodo, kad elementoriaus mokymas nėra kuri nors labai sunki problema.

ŽMOGAUS SAVĖS PAŽINIMO ŠALTINIAI

Būk apdairus — tau grėsia didesnis pavojus išgyjant žinių, negu mėsos ar gėralų.
Platonas

Apie žmogaus prigimtį galime sentis žinių iš keturių nevienodos talpos aruodų: 1. Patarlės ir bendro pobūdžio teigimai. 2. Literatūra ir kitos meno rūšys. 3. Žmogaus asmeninė patirtis. 4. Mokslas.

Nuo amžių žmonėse prisirinko daug žinių apie žmogaus prigimtį — jos iš dalies atsispindi patarlėse. Patarlės — tai amžių išmintis, sako vokiečiai. Pagal Joną Mingirdą, patarlėmis išreiškiama gyvenimo pastabumas ir patirtis. Jos turi dar patarimo ir pamokymo tiesioginę ar perkeltą prasmę. Visų tautų patarlės yra vienodos sava esme, nors įvairuoja forma. Mat, žmogaus prigimtis yra gyvio rūšies savybė, o ne kultūrinės grupės savitumas.

Ne visos patarlės yra patikimas pažinimo šaltinis

Ne visos patarlės padeda mums save pažinti. Jos kartais neaptaria svarbių žmogaus prigimties sričių. O kartais jos net perdaug aptaria — susidaro tada priešgynybės, pvz., "Kai du stov — visados daugiau padarys" ir "Tarp dviejų auklių — vaikas be galvos". Yra ir neteisingų patarlių, pvz., "Ramus vaikas blogo nedaro".

Nors ir perkelta prasme žmogaus prigimtis atvaizduojama patarlėse, vis tik jos turėtų būti teisingos. Todėl visi dėmesio verti tvirtinimai apie žmogaus prigimtį privalo būti teisingi — įrodymais pagrįsti.

Nuolat kartojami prasimanymai apie žmogaus prigimtį

Vien apsišvietimo žmogui negana, — reikia dar būtinai

FRIEDRICH SCHILLER PAMINKLAS

Surusintas Schilleris!

Karaliaučiaus Teatro aikštėje tebestovi įspūdingas paminklas vienam didžiausių vokiečių tautos poetui Friedrich von Schiller (1759-1809), bet jei gerai išsiūšysite paminklo frontinėje pusėje įrašą, — jis yra kilnicios raidėmis iškaltas — rusiškai! Tik apačioje ta pati pavardė iškalta ir lotynų raidėmis.

Schillerį iš senovės ir lietuviai aukštai vertino: jau Vincas Kudirka vertė į lietuvių kalbą jo dramas, o Nepriklausomos Lietuvos laikais Valstybės teatre buvo vaidinamos bene penkios Schillerio dramas ir išversta daug jo poezijos kūrybos. Net ir Schilleriui Lietuva ir lietuviai buvo daugiau nei artimi, tai savo liaudies dainomis, kurias jis gavo pažinti iš Herderio ir įpyne į savo kūrybą, ir tauriomis valstybės vyrų asmenybėmis, k. a. Leonas Sapiega ir kt., kurį jis labai kilmingai pavaizdavęs savo priešmirtiniame veikale Demetrius.

brandos. Mat, apsišvietę nesubrendėliai tik į įvairius prasimanymus apie įvairių tautų žmones. Pvz., sekantieji prasimanymai tvirtinimai nė kiek nepatikimesni už neteisingas patarles; "Anglai perrinti", "Prancūzai pasileidėliai", "Amerikiečiai be kultūros", "Lietuviai — labiausiai girtaujanti tauta" ir pan.

Menkai subrendę žmonės dažnai kartoją sekančius neteisingus bendro pobūdžio teigimus: "Šykštus škotas", "Paikas airis", "Nešvarus italas", "Liurbis lietuvis" ir kit. Tyrinėjant priežastis, kodėl žmonės apie kitus neteisybes skleidžia, sužinota, kad tokiems žmonėms tinka patarlė: "Juokiasi puodas, kad kaitilas juodas".

Vaikas daro tai, ką mato kitus darant

Jau žinome, kad visoms mums reikia ne tik šviestis, bet ir jausmais tvirtėti, kad pajėgtume save pažinti. Todėl gydytojų ir psichologų, o taip pat ir subrendusių mokytojų bei dvasiškių pagelbimos, dėkime visas pastangas savam pilnesniam subrendimui ir savų vaikų geresniam subrandinimui! Tik visapusiškai brandžios būdamos, mes tapsime imlios sveikatai, šviesai ir tiesai. Tik tokios būdamos, mes pajėgsime į save panašius vaikus išsiauginti. Kito kelio mums į geresnį — žmoniškesnį ir laimingesnį gyvenimą nėra: visoms mums reikia šviestis ir pilnutiniai bręsti bei tokiais pat žmonėmis savus vaikus užauginti. Gana laikraštinių

Brolių Mekų filmas tarp kitų filmų

Vasario mėn. Popular Photography žurnalo filmų skyriuje "Films '65" yra trumpai paminėtas Jono ir Adolfo Mekų filmas. Charles Reynolds rašo:

"The Brig, a new film by Jonas & Adolphas Mekas, self-publicized geniuses of the New York-Greenwich Village film scene, is a triumph of inept camera work, sloppy editing, and poorly recorded sound. It is the definitive statement, so far, of the school of film-making that equates total lack of craftsmanship with honesty and a feeling of reality. What the boys and girls of the "New American Cinema" have not learned is that the greatest artists in every field also have been those with the greatest technical competence and the greatest concern for form".

Visi sutiksime su Charles Reynolds, kad kiekvienas menininkas turi būti ir savo srities geras specialistas, t. y. turi mokėti puikiai valdyti darbo įrankius ir pažinti medžiagas. Forma ir realybės pajautimas neleidžia menininkui blaškytis tarp amato ir nemoksiškumo.

Jono Meko "Hallelujah Hills" mačiau Chicagoje, prieš kokius metus laiko. Filmas padarė neblogą įspūdį. Juoda-balta nuotrauka man patiko. Buvo puiki. Mojau, kad sekantis Mekų darbas

bei kitų kitokių pamokslų — jų laikai praėjo! Dabartinis žmogus reikalauja sveikos — kūrybiškos veiklos! Kuo greičiau švieskimės ir bręskime, kad pajėgtume savo vaikams vien kūrybinį pavyzdį duoti. Mat, vaikai elgiasi taip, kaip jie mato savo tėvus ir artimuosius elgiantis — o ne taip, kaip tėvai ir mokytojai bei dvasiškiai jiems pamokslauja.

PASISKAITYTI: Jonas Mingirdas: Smulkioji Tautosaka, 1958; gaunama: Giedra Blažys, 1132 Hyperion Ave., Los Angeles, Cal.

bus dar geresnis. Bet... šiandien žmogui dvejų kojų, o šuniui keturių lopų, jau nebeužtenka...

Kalbant apie "self-publicized geniuses" tai tinka ne tik broliams Mekams. Lietuviai visi nori būti dideli ir garsūs. Kiekvienas ieško skylės, kaip ir por kur, įlįsti istorijon... Pavienui veržtis nevisuomet įmanoma, nepakanka jėgų, galima tik spraudą nususukti, tada šaukiamasi talkos. Susidaro būreliai, ne tik Vasario 16-los gimnazijai remti, bet ir knygoms rašyti...

Lietuvių Enciklopedija sudarė vešlias sąlygas draugiškiems apsiraišėjimams ir vienas kito liaupsinimui, kėlimuisi į aukštumybes. Sakysime, inteligentėlis, parvažiaavęs iš Kauno, savo tėviškėje pasodino kelias obelaites, tai jo bičiulis jį pristato enciklopedijoje — jau rašytoju...

Kad juos kur bala, tuos žmones ir jų kvailumą.

B. Sausis

"NAUJIENOS" KIEKVIENO DARBO ŽMOGAUS DRAUGAS IR BIČIULIS

CHICAGO SVARIAUSIAS IR
MODERNISKIAUSIAS DARŽAS
BUČO DARŽAS
WILLOW WEST INN
AND PICNIC GROVE
83rd and Willow Springs Road
WILLOW SPRINGS, ILL.

LENGVI PASISKAITYMAI ŽIEMOS VAKARAIŠ

Kas atsiųs Naujienoms vieną dolerį, tai gaus paštu 900 puslapių lengvų ir įdomių pasiskaitymų:

1. Vincas Krėvė-Mickevičius. Rašytojo 70 metų sukaktis — 187 psl.
2. Emile Zola, Darbas — 291 pusl.
3. James Allen, Iš širdies, St. Biežio vertimas — 53 pusl.
4. M. Konopnickos, Pagal įstatymus — 159 pusl.
5. Barbora Ubryka — 118 pusl.
6. Jonas Vadiš, Okultiniai patyrimai — 143 psl.

Pinigus prašome siųsti tokiu adresu:

NAUJIENOS,
1739 So. Halsted Street,
Chicago 8, Illinois.

DĖMESIO FIRMA

Package Express & Travel Agency, Inc.

Vyr. Įstaiga

1530 Bedford Ave., Brooklyn 16, N. Y.

Tel. IN 7-5522

Pagal susitarimą su Sovietų Sąjungos Vnešposiltorg priima užsakymus iš Amerikos gyventojų dovanom, aukštos kokybės sovietinėmis prekėmis, kurios bus įteiktos be jokių muitų ar kokių primokėjimų giminėms, gyvenantiems Sovietų Sąjungoje.

Didelis prekių pasirinkimas; tarp jų automobiliai, motociklai, dviračiai, televizijos aparatai, šaldytuvai, radio aparatai, siuvamos mašinos, foto aparatai, laikrodžiai, akordeonai ir t. t.

Prekių pristatymas garantuojamas per 5 iki 40 dienų, atsižvelgiant į tai, koksai daiktas dovanom parenkamas.

Reikalaukite telefonu ar raštu katalogus, kuriuos gausite nemokamai iš mūsų Vyr. Įstaigos.

Package Express & Travel Agency, Inc.

MENO ŽINIOS

Redaguoja MIKAS ŠILEIKIS

Jis rinko saulės spindulius

(Iš Bonnard parodos)

Jau antra savaitė Chicagos Meno Institute vyksta Pierre Bonnard tapybos ir grafikos darbų paroda, kuria publika domisi ir lanko. Bonnard (1867-1947) priklauso prancūzų impresionistų generacijai, kuri atsimetė nuo senųjų akademijos tradicijų. Tad ir jis išėjo gamtos ieškoti, taip jis apibūdinamas, kaip jaunesnis už Renoir ir kitus savo vyresnius kolegas. Bonnard tada buvo mažiau žinomas ir patiem prancūzams negu Monet, Courbet, Gauguin ir net Van Gogh. Bonnard ir Cezanne laikėsi nuošaliai ir savyje užsidarę. Cezanne savo gyvenimą pašventė ieškodamas gamtoje ko nors daugiau, negu akys mato. Jis nesitenkino paviršutiniškais spalvų efektais, bet ieškojo konstruktyvės formos daiktuose, — geometrinių dimensių. Sako, Cezanne ir buvęs tikrasis kubizmo pradininkas, bet kubizmo karalium tapo Picasso. Bonnard gi priešingai Cezannei. Jis žavėjosi spalvos ir šviesos ritmu ir dideliu spalvų įvairumu, jų niuansais. Ir jis pajėgė to atsiekti. Forma jis mažiau tesirūpino. Saulės-šviesos burtai jam buvo optinė tiesa. Jis žinojo, kad naujoji impresionistinė tapyba tikrai atitinka spektro bei prizmės principus; kad spalva turi dvi lytis: šiltąją ir vėsiają, reikia tiksliai glaudžiai stebėti saulės šviesos ir laiko keitimosi procesą. P. Bonnard skrupulingai stebėjo gamtą, anot Francois Beer: "Jam gimė naujas pasaulis". Būtų klaidinga manyti, kad Bonnard tapyba, kuria žiūrovas šiandien labiau žavisi, negu ta-

da, lengvai atėjo. Mažai jo kolegų žinojo, kad spalvos labai jautrus dalykas, kad mažiausias taškelis papildo vienas kitą, kaip simfonijos orkestre instrumentas, ir nušviečia visą kūrinį — teikia naujų atspindžių ir subtiliausių vibruojančių tonų. Be to, kūrinys iš arti atrodo nenatūralus, o iš tolo pulsuoja organiniu sodrumu. Impresionistinė tapyba nėra vien tik kopijavimas, bet jau atskira spalvų ir šviesos reakcijos studija, net savaimė kūryba, nes pirmo eilės imama spalvos grožis, supras tas paties kūrėjo. Akademikų tapyba buvo tikslus daiktų kopijavimas, o spalva kaip "dažymo" priemonė. Tarp tiesioginių dažų ir tarp spektro — vėsios ir šaltos spalvos spinduliavimo, — yra didelis skirtumas. Bonnard tapyba yra niekas daugiau, kaip gausus prizmatinių spalvų rinkinys; mažų taškių suvedimas į vieningą schemą, neprarandant piešiamo daikto tikrumo. Bonnard sakydavo: "Aš neleidžiu sau nuskesti realybės, nes visuomet esu konflikte su pradine koncepcija, kuri yra teisinga, ir tarp savęs, net to įvairumo, kaip pats pasaulis yra įvairus".

Jis žinojo, kad paveikslas turi būti akiai patrauklus ne vien tuo, kad nupieštas daiktas tikras, bet kuo nors daugiau. Kas gi tas "daugiau"? Tai yra tas, ką Bonnard mums pilnai įrodė. Taip. Bonnard su meile savo gyvenamaj aplinkoj kūrė ir tenkinosi tuo, ką turėjo savo namuose ir aplink juos. Šioj parodoj matome jo virtuvę, salionėlį, darželį pro atviras duris ir

PIERRE BONNARD Stalas prie lango
(Iš parodos Chicagos Meno Institute)

spalvingų provincijos gamtovaizdžių. Stambesnis veikalas Paryžiaus kavinė. Jo naturmortai — kaip gyvi vaisiai, saulės taškeliai ant staltiesės arba bet kurioj sodelio properšoje, — tikri tikriausi. Atsidėjęs gamtos studijoms, jis labai didelį įnašą padarė impresionizmui.

Ankstyvoji Bonnard tapyba, kaip ir kitų jo bendralikių, turi romantikos laikų įtakų, net japonų meno. 20-to šimtmečio pirmoje dalyje Bonnard pačiame savo kūrybingume kai kuriais atvejais rodo ekspresionizmo nuotaikų, net technika pasikeitusi. Paskutiniaisiais metais prieš mirtį, jis vėl toks tyras ir ištikimas saulei, kuri teikia plačias galimybes spalvomis pasinaudoti. Tačiau ir spalvai reikalinga Dievo dovana, kaip ir visur kitur mene. Tai buvo laikotarpis, kai dailininkai išėjo į atvirą gamtą visu drąsumu.

Bonnard paroda surengta muziejų kolektyvo: Museum of Modern Art, Los Angeles

County Museum of Art ir Chicagos Meno Instituto. Išstatyta 83 tapybos darbai ir 49 grafikos darbai. (Grafika atskiroje gretimoje salėje). Įėjimas 50c.

Prancūzų patarlė: "Kas daugiau keičiasi, tas mažiausia pasikeičia". Šis palyginimas tinka 19-to šimtmečio prancūzų impresionizmui, kuris gimė, bet nepasikeitė. Jis ir šiandien gyvas lygiagrečiai su abstraktu. Abstraktas juo daugiau keitėsi, juo labiau toks pat pasiliko.

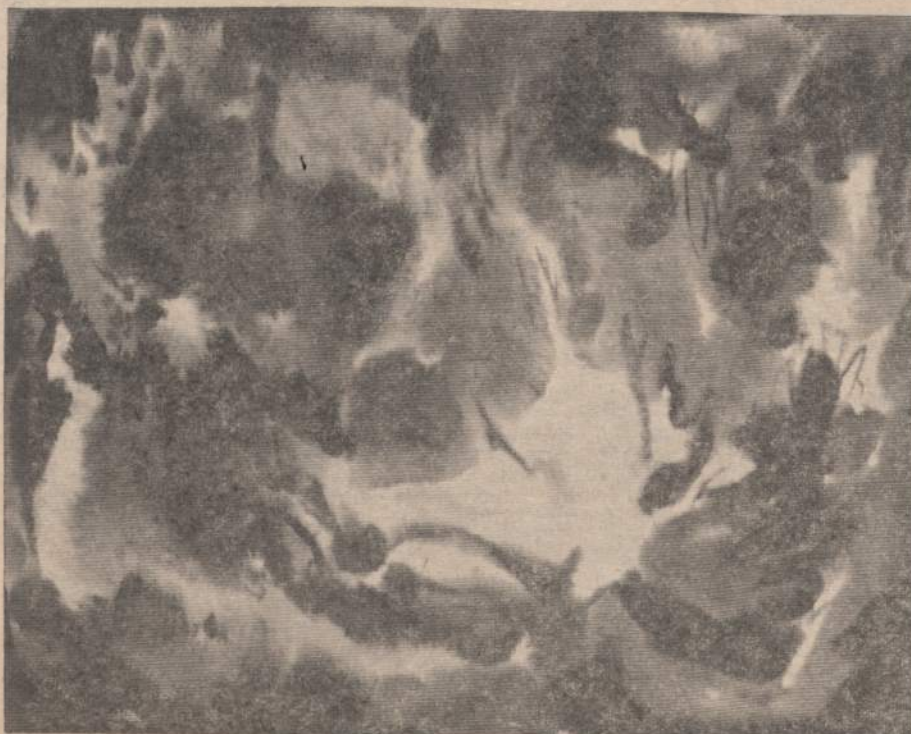
Abstraktą visi piešia gerai... Apie jo autorius rašo gerai... Atrodo, kad Gertruda Stein noras "apšviesti Amerikos barbarus" išsipildė. Mat, garsioji futuristų, kubistų ir fouvistų sąjūdžio rėmėja G. Stein susižavėjusi Picasso kubizmu, ragino Amerikoj rengti parodas, kad amerikiečiai "apsišviestų". Ligi tol amerikiečiai pažino Vakarų Europos meną, bet ypač susidomėjo impresionizmu. Mokyklose buvo dėstomi impresionizmo principai ir svarstoma jo vertybė. Tačiau po Pirmojo Pas. karo Ameriką užplūdo abstrakto banga. Iš Paryžiaus plaukė kiekvieno naujo sąjūdžio dailė. Muziejai tapo pripildyti prancūziška, itališka ir t.t. dailė. Pirkliai ir kolekcionieriai varžėsi, kainas kėlė iki padangių, kol nieko neliko. Šiandien iš Paryžiaus nieko naujo nebeatina. Jeigu ateina kokia paroda, tai skirtumo didelio nėra tarp amerikoniško abstrakto ir europinio, esti tikrai mažų išimčių. m. š.

Ši vakarą atidaroma dail. Br. Murino paroda

Čiurlionio galerijoje Jaunimo Centre šį vakarą 6:30 val. atidaroma dail. Broniaus Murino paroda. Dailininkas išstato paskutinių trijų metų kūrybą, apie 50 darbų.

Paroda bus atdara iki sausio 24 d.

— NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, JANUARY 16, 1965

BR. MURINAS

"Gyvenimas jūros dugne" (akvarelė)
(Iš parodos Čiurlionio galerijoje)